

Козинець О.Г.,
к.іст.н., доцент,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного права
Чернігівський національний
технологічний університет
Ципляк Н.О.,
к.іст.н., доцент кафедри всесвітньої історії
Національний університет
«Чернігівський колегіум» ім. Т.Г.Шевченка

ЧИ ПОЧИНАЄТЬСЯ АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ?

Маємо більше 20 років науково-педагогічного стажу. Відповідаючи на це запитання можемо з впевненістю сказати, що Ні. До закладу вищої освіти студент приходить сформованою особистістю. Як відомо, людину набагато легше навчити, чим перевчити. Тому пояснювати, що таке доброчесність потрібно в сім'ї та зі школи.

Доброчесність – це, перш за все, моральна категорія. А академічна доброчесність походить від базових морально-етичних понять. Так, визначення поняття академічна доброчесність надає нам законодавство України. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» - академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Виходячи з цього, студент повинен мати уявлення про базові морально-етичні принципи. Але, як показує досвід роботи, якщо про наслідки крадіжки матеріальних цінностей відомо практично всім, то про наслідки крадіжки результатів інтелектуальної праці мало хто замислюється.

Отже, у системі середньої освіти широко розповсюджена практика «написання» рефератів школярами. Як правило за учнів це роблять їхні батьки, або якщо діти роблять реферат «самі», то це не означає, що вони пишуть реферат самостійно.

На допомогу учню та студенту для написання будь-якого виду творчої або наукової роботи «приходить» Інтернет. І все було б добре, якби діти зі школи були знайомі з поняттями доброчесність, академічна доброчесність та академічне письмо, авторське право та його захист.

Ситуація погіршується ще й тим, що вчителі не цікавляться джерелом інформації учнівської роботи. У більшості випадків учні беруть інформацію з Інтернету, змінюють прізвище автора на своє прізвище, не вказують джерело інформації, здають такий реферат і отримують високі бали. За мовчазною згодою це означає, що все добре, все зроблено правильно.

Коли такий учень приходить до закладу вищої освіти, він має певні навички написання наукової або творчої роботи. Вже на першому курсі навчальним планом передбачено написання курсової роботи. Звісно, що він намагається її написати так само, як він робив реферат у школі... А саме: гул...тема...пошук...результат. Але в результаті отримує зауваження і у відповідь нерозуміння, чому поганий результат.

Якщо робота виконана за подібним сценарієм, то відсутня самостійність у роботі, порушені принципи академічної доброчесності, зокрема такі, як чесність, гідність, добросовісність, повага, компетентність, професіоналізм та ін., авторське право. Але, найбільш прикрим є те, що студент не розуміє в чому проблема. Він здав роботу, текст більш-менш відповідає темі дослідження. А решта в його очах виглядає як занадто високі та необґрунтовані вимоги викладача. Аргументом на користь власної позиції студента, як правило є фраза «в школі ми робили так».

В Україні питання боротьби з плагіатом зокрема, та імплементації принципів академічної доброчесності в освітнє та наукове середовище в цілому є дуже актуальним. І це пов'язано з особливостями відношення в українському суспільстві до будь-якої інформації. А саме, більшість людей не звикла купувати ліцензійні диски, дивитись ліцензійні фільми чи слухати ліцензійну музику. Все є в Інтернеті.

Також в Інтернеті у вільному доступі є не тільки реферати, але й дисертації, автореферати дисертацій, монографії та ін. Звісно, всю цю інформацію можна використовувати, але при дотриманні певних принципів академічної доброчесності. Але з цим дуже великі проблеми. Як наслідок, викладачі закладів вищої освіти часто стикаються з порушенням принципів академічної доброчесності та зокрема з плагіатом.

Протягом останніх років у нашому навчальному закладі багато уваги приділяють поширенню знань про основні поняття, принципи академічної доброчесності, здійснюють заходи боротьби з плагіатом і з порушенням принципів академічної доброчесності.

Так, з 1 вересня 2017 р. в університеті було введено в дію Положення про академічну доброчесність студентів та науково-педагогічних працівників Чернігівського національного технологічного університету [2], на сайті

університету розміщені нормативні акти з питань академічної доброчесності, програми та он-лайн ресурси пошуку плагіату та ін. [3].

З 2018-2019 навчального року в навчальні плани запроваджено дисципліну «Основи академічного письма».

Усі наукові роботи студентів, зокрема, реферати, курсові, магістерські підлягають обов'язковій перевірці на плагіат. Особливо це стосується магістерських робіт, які перевіряються на плагіат за допомогою спеціальної програми, на основі перевірки надається експертний висновок і тільки після цього робота допускається до захисту.

Все нібито добре. Але... є ще одне важливе «але». Одна програма не може коректно перевірити на плагіат роботи з різних галузей наук. Перш за все, це стосується юриспруденції. Навіть при дотриманні всіх принципів та вимог, робота може отримати низький відсоток унікальності та оригінальності. Тому що в наукових роботах з права постійно буде згадуватися слово «закон», «нормативно-правовий акт», будуть робитися цитати з нормативних актів. А програма їх враховує як порушення принципів академічної доброчесності. Тому при розробці програм для перевірки на плагіат потрібно враховувати особливості різних наук. Тому що вимоги до різних робіт мають бути різні, а програма перевірки одна. Техніка, не людина, вона працює з заданими параметрами і лише рахує співпадіння слів, словосполучень. І як наслідок інша сторона: писав сам, робив багато посилань на нормативні акти, а оригінальність та унікальність невисокі, при цьому аналітична складова не враховується.

Починати навчати академічній доброчесності потрібно зі шкільної лави, підвищувати рівень відповідальності за порушення принципів академічної доброчесності у суспільстві в цілому, та в окремо взятому академічному середовищі, запозичувати та втілювати іноземний досвід, навчатися академічній доброчесності самим та навчати інших.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Про освіту» Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145>
2. Положення про академічну доброчесність студентів та науково-педагогічних працівників Чернігівського національного технологічного університету. Чернігів, 2017. 16 с.
3. Академічна доброчесність // URL: <https://www.stu.cn.ua>